

Boganmeldelse

Dansk arkitektur i byggeri og planer

Kim Dirckinck-Holmfelds bogværk *Dansk arkitektur i byggeri og planer* giver en erfaring og forståelse af byplanlægning på flere niveauer, der i følge anmelder Niels Boje Groth kvalificerer værket til at indgå som et indlæg i den aktuelle revision af planloven. Selv kalder Kim Dirckinck-Holmfeld værket for en gravskrift over de åbne konkurrencer, der har været mange unge arkitekters gennembrud.

Af Niels Boje Groth

Arkitektur lægger op til smagsdommeri. Men når man over 513 sider præsenteres for udvikling i arkitektur og planløsninger for boliger, bydele og samfundsfunktioner afløses smagsdommeriet af nysgerrighed. Det er Kim Dirckinck-Holmfeld, redaktør for *Arkitekten* og *Arkitektur DK* gennem mange år, som med et personligt engagement leverer en fagligt indsigtsfuld gennemgang af åbne arkitekturkonkurrencer i Danmark fra 1907 til 2015. Både vindere og tabere er med, det samme gælder realiserede projekter og dem, der forblev på papiret. Det handler ikke kun om løsningernes hvordan, men også om deres hvorfor.

Åbne konkurrencer

De åbne konkurrencer har givet adgang til unge arkitekter og studerende på vej ud i faget. Og herfra kommer mange vindende forslag. På overbevisende måde demonstreres, at de åbne konkurrencer har bidraget til skabelsen af et vækstlag af unge nye tegnestuer gennem det meste af perioden. Men det varer ikke ved. For med EU's tjenesteydelsesdirektiv fra 1992 skal alle offentlige projekter over et vist arkitekthonorari i konkurrence i hele EU. Antallet af konkurrencer er

mangedoblet og ændret fra åbne til indbudte efter prækvalifikation, hvor unge og uprøvede sorteres fra.

Bygninger og byer

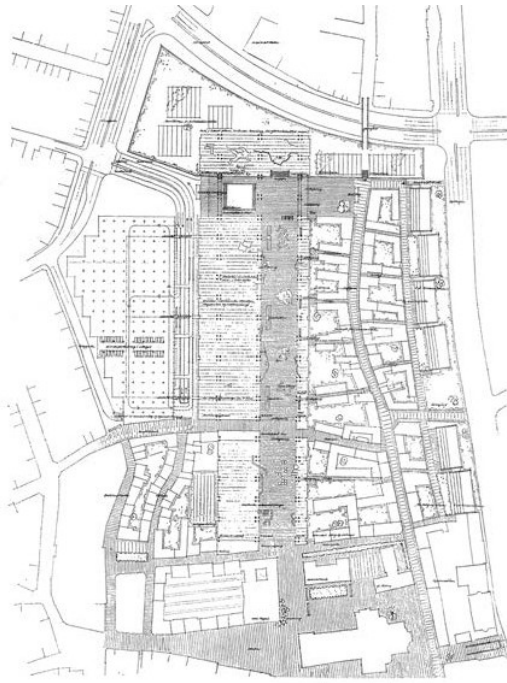
Men, tilbage til indholdet: Det handler ikke blot om bygninger. I ligeså høj grad handler det om byen. Hver af de fem tidsperioder indledes således med periodens byplankonkurrencer – byen som helhed. Dertil kommer, at den systematiske udvælgelse af konkurrencer om byens funktioner – boliger, skoler, biblioteker, hospitaler, rådhus, lufthavne, teatre, idrætshuse, sommerhuse, børneinstitutioner, gymnasier, universiteter, bycentre, offentlige og private administrationsbygninger, museer, koncert- og udstillingsbygninger afspejler byens mangfoldighed. Med denne vægt på byens form og kvaliteter, kunne man ønske sig bogværket som et indlæg i den aktuelle revision af planloven. Det kunne være med til at styrke kvaliteten af det, der kommer ud af et plansystem, hvor overholdelse af regler og legitimering af planer til tider overskygger meningen med det hele.

Det lange tidsforløb – fra før 1. verdenskrig til i dag – giver plads til skiftende arkitekturopfattelser under

op- og nedgange i byggeriet, nye faglige orienteringer og folkelig medleven. Man får herigennem en forståelse af, at arkitektens DNA ikke blot er at være udfarende og kreativ, men samtidig at være lyttende og kreativ overfor samtidens problemer. Heraf kommer, at arkitektur fremstår med tidstypiske træk, og at den interesserede kan læse byer, som andre læser bøger.

Byplankonkurrencer

Konkurrencen i 1907 om planlægning af Københavns udvidelse i 1901 med Brønshøj, Valby og Sundbyerne indleder det første bind. Vinderprojektet af Carl Strinz med de detaljerede og slyngede vejforløb er der sikkert mange, der er fortrolige med. Det var før man skelnede mellem overordnede og detaljerede planer. Alfred G. Råvads forslag om udvikling af København omkring flere kerner kan trods tidsafstanden læses som en tiltrængt aktuell kommentar til dagens forvoksede Fingerplan, som fastholder udviklingen af Københavnsegnen omkring én kerne. At byplanlægning ikke behøver at køre i fastlåste stillinger som med Københavns Fingerplan, viser forløbet af konkurrencen om Hirtshals og Hanstholm i 1919. Sten Eiler Ras-

Skaarup & Jespersens vinderforslag til konkurrencen om Aarhus Bymidte, der foreslog latinerkvarteret erstattet med et "kæmpemæssigt stormagasin" for erhvervs-virksomheder. Heldigvis blev forslaget ikke realiseret.

mussen vandt sammen med Knud H. Christiansen Hirtshals. Med sin strenge symmetri og detaljeringsgrad lå forslaget åbent for kritik – inklusive den selvkritik, som kan læses ud af Sten Eiler Rasmussens bemærkning til projekterne for Hanstholm fire år senere "Vi maa lære at opfatte Byen som en voksende Organisme ikke som en Ting, der af Intet pludselig skabes færdig og afsluttet." s. 47.

Forstaden

Med det omfattende boligbyggeri og bilismen blev udformning af forstæderne en naturlig arena for konkurrencer med boligbyggerier efter montagecirkulærets anvisninger, forstædernes skoler, kirker og rådhus. Indtryk gør de konkurrencer, som tilstræber udvikling af boligen under efterkrigstidens snævre statslånsgrænser. Økonomisering med materialer får – med den omhu, der lægges i opgaven – sin egen skønhedsværdi. Det samme gør samarbejdet mellem arkitekt og landskabsarkitekt, der kombinerer villahaven med nyttehaven i beskedne rammer og i et formsprog langt fra ugens tilbud i dagens bygge-markeder.

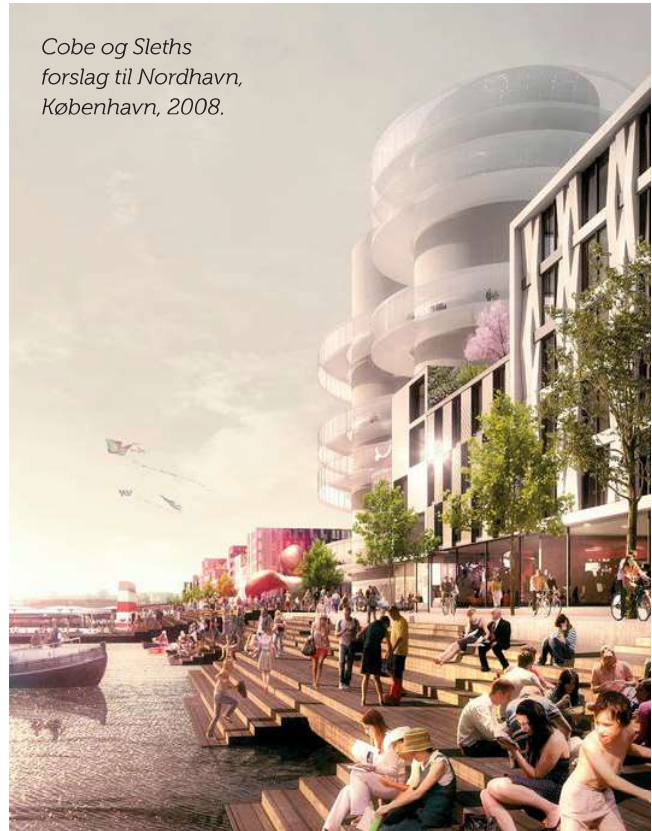
Helhed og sammenhæng

Det skifte, byplanlægningen har taget fra bybyggeri på bar mark til omdannelse af udtjente centralt beliggende industriområder, bliver illustreret med Carlsbergbyen. Endnu ufærdig noterer Kim Dirckinck-Holmfeld dog den New York agtige stemning, der er ved at indfinde sig på byens centrale plads og den kvalitet, som bydelen har med sin egen station. Det drejer sig om helheden i planen. Men tager man i betragtning, at stationen er stjålet fra Kgs. Enghave, og at opbygningen af Carlsbergbyens identitet sker ved at isolere sig fra Kgs. Enghave og Vesterbro, tegner der sig dog samtidigt et billede af et aktuelt byplanproblem – hvorledes man samtidigt med skabelsen af helhed i et byomdannelsesområde kan skabe sammenhæng mellem området og den omkringliggende by.

Tegning og Photoshop

Det er en nydelse i sig selv at se de mange sort-hvide tegninger af projekter og planer. De appellerer til læserens medleven. I modsætning til dagens photoshoppedede virkelighedsbilleder er man klar over, at de endnu kun er udkast til noget, der kan blive virkeligt. De få photoshop illustratio-

Cobe og Sleths forslag til Nordhavn, København, 2008.

ner i bogværket er tilstrækkelige til at synliggøre det problem, der opstår, når arkitekten som sin egen værste fjende erstatter tegningen med illustrationer af virkeligheder, hvor afstanden mellem nu og fremtiden forsvinder.

Åbne konkurrencer igen?

Et gravskrift over de åbne konkurrencer, kalder Kim Dirckinck-Holmfeld sit værk. Jeg foretrækker tanken om, at det kan blive trædestenen til en ny fødsel af åbne konkurrencer i det samfund, som skal formes og indrettes efter Corona krisen, som vi ser ud til at komme igennem takket være en usædvanlig folkelig medleven i kriseberedskabet. En sådan medleven vil der også være brug for, når vi i stort og småt skal indrette os i trafikken, på byens pladser, mødesteder, skoler og institutioner og arbejdspladser i vore byer.

Kim Dirckinck-Holmfeld: Dansk Arkitektur, bind 1: Konkurrencer 1907-1968 & bind 2: Konkurrencer 1969-2015 er udkommet hos forlaget Bogværket